

TĚŠÍNSKÉ
DIVADLO
ČESKÁ SCÉNA

Wolfgang Amadeus Mozart - Emanuel Schikaneder

KOUZELNÁ FLÉTNA

Ředitel Těšínského divadla
Umělecký šéf České scény
Dramaturgyně České scény

Petr Kracik
Miroslav Liška
Alice Olmová

Wolfgang Amadeus Mozart

Premiéra 16. 3. 2024

KOUZELNÁ FLÉTNA

Libreto
Překlad, úprava hudby

Emanuel Schikaneder
Vojtěch Spurný

Režie a úprava dialogů
Scéna
Kostýmy
Choreografie
Hudební nastudování

Roman Meluzín
Jaroslav Milfajt
Alena Schäferová
Gabriela Klusáková
Miroslav Liška

Hudbu nahrála Jihočeská filharmonie České Budějovice, dirigent Vojtěch Spurný
Představení je společným projektem České scény a scény Bajka Těšínského divadla

Sarastro
Královna noci
Pamina
První dáma
Druhá dáma
Třetí dáma
Tamino
První kněz
Druhý kněz
Papageno
Stařena, Papagena
Monostatos
První otrok
Druhý otrok
Géniové

Sarastrův lid, hvězdné roje a další

Inspice
Nápověda

Zdeněk Klusák
Markéta Zahnašová
Bára Vidomská
Katarzyna Kluz / Nela Skarková
Terezie Gilligová / Markéta Słowiková
Eliška Adamovská
Tomasz Władysław Przybyła
Tomáš Hába
Radim Bierski / Denis Kuboň
Kryštof Malec
Daniela Sedláčková
Miroslav Liška
Ondřej Frydrych
Nikola Šmahel
Michal Cienciala, Eliška Doubková,
Lara Hrušovská, Edita Jelínková, Kryštof
Klhůfek, Lea Kovaříková, Nela Macurová,
Laura Maroszová, Anna Trubecká
Jolana Ferencová, Dorota Grycz,
Adéla Krulikovská, Wanda Michałek,
Ewa Kus, Barbora Sedláčková,
Daniela Sedláčková, Josef Bičíště,
Ondřej Frydrych, Dominik Grác,
Tomáš Hába, Tomáš Chudoba,
Denis Kuboň, Petr Sutorý, Jan Szymanik,
Nikola Šmahel, Jakub Tomoszek
Dominik Grác
Libuše Berková

Děti z literárně dramatického oboru, ZUŠ P. Kalety Český Těšín a ZUŠ L. Janáčka Havířov, Podlesí
Za hudební spolupráci děkujeme J. M. Blažkové, A. Kaletové, T. Švrčinové ze třídy Leszka Kalety,
ZUŠ Pavla Kalety Český Těšín

Pamina

*Miláčku, ty mě chceš opustit?!
Kdybys tak věděl, co je to láska!!
Jak můžeš být tak klidný?!?
Je přeci těžké loučit se v pláči!!*

Tamino

*Věř mi, já vím, co je to láska!
Chci být jen tvůj a jen s tebou žít!!
Musím teď ale jít dál!!
Je přeci těžké loučit se v pláči!!*

Wolfgang Amadeus Mozart

[1756-1791]

Významný rakouský hudební skladatel Wolfgang Amadeus Mozart se narodil v Salcburku do hudební rodiny. Jeho otec Leopold Mozart byl hudební skladatel, houslista a hudební pedagog, který ovlivnil vývoj hudebního talentu Wolfganga i jeho sestry Marie Anny [zvané Nannerl].

Mozart ukázal výjimečný hudební talent již v raném věku. Otec ho vedl k hudbě a podporoval jej jako hudebního skladatele i jako virtuózního klavíristu. Wolfgang začal skládat hudbu již ve svých pěti letech a v devíti složil svou první operu Bastien und Bastienne.

Jeho talent byl brzy rozpoznán, proto od dětství cestoval se svou rodinou po celé Evropě, koncertoval, skládal a poznával vlivné osobnosti hudebního světa. Mozartova genialita

a inovace v hudbě byly obdivovány, ale také narážely na nepochopení a odpor některých současníků.

Mozartovo dospělé životní období bylo plné tvůrčího nadšení a produktivity, ale rovněž finančních obtíží i osobních ztrát. Během svého života napsal více než 600 hudebních děl, včetně symfonií, koncertů, oper, sonát, mší a kvartetů. Mezi jeho nejznámější díla patří opery Don Giovanni, Così fan tutte a Le nozze di Figaro, klavírní koncerty, jako je například Klavírní koncert č. 21, a serenáda Eine kleine Nachtmusik. I přes krátký život se Mozart stal jedním z nejvýznamnějších hudebních skladatelů všech dob a jeho dílo má trvalý a nezaměnitelný vliv na hudbu dodnes.

T. W. Przybyła

Roman Meluzín

Nejsem jistě ani první, ani poslední, koho napadlo inscenovat nejhranější operní dílo na světě Kouzelnou flétnu mimo operní soubor. Jaksí k tomu mezi řádky vyzývá žánrový podtitul „zpěvohra“. Já osobně tomuto dílu říkám první muzikál na světě. Pokud ovšem nemá trpět toto uvedení jakousi svěolí, musí se opírat o inspiraci tím, kdo je v divadle klíčový, tedy herci, konkrétní soubor. Já jsem takovýto konkrétní soubor poznal během zkoušení muzikálu Miluji tě, ale...

Kouzelnou flétnu považuji za komplexní dílo, protože se zabývá těmito zásadními otázkami lidské existence:

a) láska je nade vše;

b) boj o moc existuje vždy a v každé době;

c) máme žít pro tento den nebo pro nějaký „vysoký cíl“, „vysoké myšlenky“;

d) vnitřní morální integrity nedosáhneme nikdy zadarmo, musíme přinášet mnohé oběti, procházet mnohými zkouškami, abychom v tomto boji o vlastní osobnost obstáli – otázka zní, zda v tomto světě, který nás obklopuje, má toto usilování nějakou cenu.

TOTO VŠE SVÁZÁNO, PODTRŽENO, AKCENTOVÁNO GENIÁLNÍ HUDBOU MOZARTOVOU.

Fiktivní rozhovor s W. A. Mozartem

Pane Mozarte, povězte nám něco o Kouzelné flétně.

Samozřejmě si s vámi rád popovídám o opeře Kouzelná flétna [německy Die Zauberflöte]. Je to opera o dvou dějstvích, kterou jsem složil v roce 1791. Libreto napsal Emanuel Schikaneder, který byl také hercem a ředitelem divadla ve Vídni. Opera má záhadný, ale zároveň dobrodružný děj, jenž je plný symboliky a alegorií. Hlavní postavou je princ Tamino, který je pověřen zachránit princeznu Paminu z rukou zlé Královny noci. K tomuto úkolu mu pomáhá kouzelná flétna s magickými schopnosti. Na své cestě se Tamino setkává s různými postavami, jako jsou Papageno, Královna noci, Sarastro a další. Hudba v této opeře je nesmírně působivá a rozmanitá. Obsahuje árie, duety, sbory a instrumentální čísla, která přesně vyjadřují charakter jednotlivých postav a podporují dramatický průběh příběhu. Kouzelná flétna je plná bohaté symboliky. Opera se zabývá tématy, jako jsou láska, moudrost, dobro a zlo. Symbolika se objevuje nejen v textu, ale také

v hudbě. Jsem rád, že Kouzelná flétna patří mezi nejhranější a nejoblíbenější opery vůbec a je stále pravidelně inscenována po celém světě.

Jaké je ústřední téma Kouzelné flétny?

Ústřední téma opery Kouzelná flétna je boj dobra a zla, osvětlení a temnoty, hledání pravdy a spravedlnosti. Zároveň kombinuje prvky pohádky, mystiky a filozofie, aby vyprávěla příběh o lidských hodnotách a morálních dilematech.

Jedním z hlavních témat opery je iniciace nebo hledání osvětlení a moudrosti. Hlavní postavy, princ Tamino a jeho společník Papageno, jsou podrobeni různým zkouškám a výzvám, které mají za cíl podpořit jejich duchovní a morální vývoj. Tamino je vyzván, aby prošel zkouškami lásky a moudrosti, zatímco Papageno hledá svou vlastní polovičku a konečné štěstí.

Dalším významným tématem je boj mezi dobrem a zlem. Postavy jako Královna noci, představující temnotu a zlo, a Sarastro, symbolizující světlo a dobro, jsou protiklady,

T. W. Przybyła

jejichž konflikt ovlivňuje osud ostatních. Hrdinové opery musejí najít cestu k osvobození od temnoty a dosáhnout harmonie mezi protikladnými silami. Opera také zkoumá téma lásky a oddanosti. Tamino a Pamina jsou hrdiny, jejichž láska prochází zkouškami, ale nakonec triumfuje nade vším.

Kde byla Kouzelná flétna uvedena poprvé?

Kouzelná flétna měla svou premiéru ve Freihaus-Theateru ve Vídni 30. září 1791. Toto divadlo tehdy vedl Emanuel Schikaneder, který napsal libreto a také v ní hrál roli Papagena. Opera byla původně uvedena jako tzv. kouzelná komedie s hudbou a byla napsána pro populární vídeňské divadelní prostředí té doby.

Jaký byl váš vztah s hercem, režisérem, producentem a dramatikem Emanuelem Schikanederem?

Schikaneder sehrál v mém životě významnou roli. Byl spoluzakladatel divadla ve Vídni, kde měla premiéru Kouzelná flétna, a zároveň se mnou spolupracoval na různých aspektech tohoto díla, přičemž Schikaneder měl hlavní podíl na tvorbě libreta a já komponoval hudbu. Takže náš vztah byl primárně profesionální.

Jakými slovy jste uvítal zpěváky na první zkoušce Kouzelné flétny?

Na první zkoušce jsem řekl pouze: „Dobře se bavte, přátelé, dnes je to pro vás, zítra to bude moje turné!“ Zakládal jsem si na tom, aby během zkoušek byla pohoda a zábava, ale zdůrazňoval jsem také důležitost příprav, které předcházejí uvedení operního díla.

Na co se v souvislosti s Kouzelnou flétnou ještě nikdo nezeptal?

Nikdo se nezeptal, jak odhaduji její vliv na pozdější umělecká díla nebo jaké interpretace či modernizace opery by jednou v kontextu kulturních a historických souvislostí mohly vzniknout.

Pane Mozarte, co vy a ženy?

Přiznávám, že mým životem prošla řada žen, ačkoli o některých se toho píše více, o jiných méně. Takže:

1. Constanze Weber: Constanze se stala mou manželkou. Seznámili jsme se v Mannheimu v roce 1777 a vzali se o pět let později. Měli jsme spolu šest dětí, ale pouze dva synové se dožili dospělosti.
2. Aloysia Weber: Aloysia byla sestrou Constanze a byla talentovaná sopranistka.

M. Słowiková, M. Zahnašová, E. Adamovská, K. Kluz

3. Josepha Weber: Další sestrou Constanze byla Josepha, která také zpívala a hrála v divadle. Napsal jsem pro ni několik árií a také ji angažoval do některých svých operních produkcí.

4. Louise Villeneuve: Toto jméno se objevuje v mých dopisech, nicméně podrobnosti o našem vztahu vám zůstanou i nadále utajeny.

5. Marie Antoinette: Existují spekulace, že jsem měl zájem o francouzskou královnu Marii Antoinettu, ale tyto údaje nejsou potvrzeny a lze je označit jako mýty.

Jaké bylo vaše manželství?

Bylo poměrně komplikované a mělo své výkyvy. Constanze byla sestrou mého přítele a libretisty Louise Ferdinanda von Webera a seznámili jsme se, jak už jsem říkal, v Mannheimu a pak se ve Vídni vzali. Manželství procházelo finančními potížemi, bylo stíháno nejistotou a rodinnými tragédiemi. Museli jsme se vypořádat se ztrátou dětí v raném věku a zdravotními problémy. Navzdory těmto obtížím jsme se milovali a Constanze byla mou oporou.

Jaký byl váš vztah k dětem?

Milující. Vážil jsem si svých dětí a projevoval

jim lásku a péči. Můj vztah k dětem je zaznamenán v dopisech a zápisech rodiny i přátel. Z těchto pramenů vyplývá, že jsem byl láskyplný a hravý otec. Snažil jsem se vytvořit pro děti šťastné a zábavné prostředí.

Co jste rád četl?

Měl jsem široký záběr, co se četby týče, četl jsem hudební knihy, básně, divadelní hry i filozofické texty. Byl jsem zvědavý člověk, který má zájem o různorodé oblasti poznání. Záznamy o mé četbě jsou omezené, ale existují informace o tom, že jsem měl rád díla různých autorů, včetně antického básníka Vergílie, německého spisovatele Lessinga a francouzského filozofa Rousseaua.

Četl jste svým dětem pohádky?

Je důležité si uvědomit, že v 18. století byla konceptualizace dětství a výchovy jiná než v moderní době a čtení pohádek bylo sice součástí naší výchovy, ale ne nutně běžnou praxí v každé rodině.

Co jste si rád oblékal?

Byl jsem známý svou láskou k elegantním a módním oděvům své doby, rád jsem investoval do kvalitního oblečení. Během svého života jsem se oblékal do šatů, které byly

K. Kluz, T. W. Przybyła, K. Małec, M. Słowiková, E. Adamovská

M. Liška, B. Vídomská

běžné pro muže té doby; to zahrnovalo hedvábné fraky, vesty, kalhoty, bílé košile a klobouky, které byly běžnou součástí mužského šatníku aristokracie a vyšší střední třídy. Jako hudebník a umělec jsem si cenil stylových a elegantních oděvů, které mi pomohly vytvořit dojem při veřejných vystoupeních a setkáních s mecenáši a publikem.

Historické prameny dokládají, že v dětství jste byl velký a spokojený jedlík. Tak například z cesty do Milána napsal váš otec Leopold své ženě: „Ať jsme kdekoli, jsme v rukou Božích. Wolfgang je tlustý a zdravý, celý den je veselý a čilý.“ Ve vaší době bylo ve Vídni jídla dostatek a běžné menu se skládalo ze dvou velkých masových chodů s polévkou, zeleninou, chlebem a čtvrtlitrem místního vína. Vídeň 18. století byla také ve znamení rozvoje typické místní kuchyně, na jejichž receptech si pochutnáváme dodnes. Právě tehdy se rozšířily proslulé pokrmy, jakými jsou vídeňský řízek nebo Sachrův či linecký dort. V dospělosti jste začínal den horkou čokoládou a čerstvými rohlíky a k obědu jste si obvykle dával velký talíř polévky, nejraději dršťkové. Často jste měl na talíři jesetera, vlámské dušené nebo pečeného kapouna. K večeři se běžně podávala pečená holou-

bátka s kaštanovou a mandlovou nádivkou. Kromě telecích vídeňských řízků jste měl rád také ty vepřové. V vašim nejoblíbenějším jídlům patřily játrové knedlíčky. Nemusel jste je ovšem mít klasicky jako zavářku v hovězím nebo telecím vývaru, dával jste prý přednost knedlíčkům smaženým na přepuštěném másle a servírovaným s kysaným zelím. Pane Mozarte, jaká byla vaše další oblíbená jídla?

Měl jsem rád různé pokrmy a dobroty. Byl jsem znám svou láskou k cukroví a sladkým dobrotám. Vídeňské štrúdlly byly jedním z mých oblíbených dezertů. Pak klobásy a další druhy masa. Ostatně rakouská kuchyně, zejména vídeňská, byla proslulá svými masovými pokrmy. Během svých cest po Itálii jsem si oblíbil italskou kuchyni, včetně těstovin, pizzy a dalších specialit. Pak sýry a sýrové pokrmy a nesměl chybět vídeňský mošt a káva, která se stala ve Vídni 18. století velmi populární. Tyto libůstky nejenže sloužily jako mé požitkářské potěšení, ale také mi dodávaly energii a inspiraci pro mou hudební tvorbu.

Věnoval jste se nějakému sportu?

Existují zmínky o tom, že jsem se několikrát účastnil různých společenských událostí a koncertů, kde byly také pořádány sportovní

aktivity, např. lukostřelba nebo tanec. Je možné, že jsem se na těchto akcích zúčastnil některých sportovních aktivit, ale konkrétní záznamy nebo důkazy o mém zapojení do sportovních disciplín zcela jistě nemáte.

Jakým dalším volnočasovým aktivitám jste se věnoval?

Kulečnicku a stolním hrám. Byl jsem vášnivým hráčem kulečnicku a stolních her, také jsem byl známý svým tanečním nadáním a svou účastí na tanečních společenských událostech a plesech. Rád jsem trávil čas s rodinou a užíval si společnost přátel, s oblibou jsem se setkával a konverzoval s hudebními umělci a intelektuály. A samozřejmě divadlo. Byl jsem přítelem mnoha divadelních umělců. Část svého života jsem prožil na koncertních turné, kde jsem se potkal s dalšími hudebními velikány naší doby. Cestování bylo pro mě způsobem, jak objevovat nové kultury a získávat inspiraci pro svou hudbu.

Co jste považoval za své největší štěstí?

Lze říci, že má rodina a hudební tvorba byly pro mě největším zdrojem štěstí a naplnění.

Co bylo pro vás největší tragédií?

Největší tragédií v mém životě bylo bezpo-

chyby mé předčasné úmrtí ve věku pouhých 35 let. Zemřel jsem 5. prosince 1791. Mé úmrtí zanechalo mou rodinu v emocionální a finanční tísní a svět chudší o jeden velký hudební talent.

Na co jste zemřel?

Hmmm, těžko se mi o tom mluví. Zemřel jsem mladý a s plnou hlavou nápadů. Příčina smrti zůstává předmětem spekulací a diskusí i ve vaší době, protože oficiální úmrtní listina byla ztracena a existuje jen málo přímých záznamů o přesných okolnostech mého úmrtí. Možná to byla revmatická horečka, která byla tehdy běžnou příčinou úmrtí, či velká ztráta krve způsobená nekvalifikovanou léčbou nebo selhání ledvin, syfilis či jiné infekční onemocnění. Dokonce obviňovali i Salleriho, prý mě měl otrávit. A pak to nedůstojné místo mého posledního spočinutí... bez kříže a bez náhrobku. Dnes mám sice památník na hřbitově Sankt Marx ve Vídni, ale má rodina už jej nevidí.

Redakce programu děkuje za rozhovor umělé inteligenci ChatGPT, citováno 21. 2. 2024

R. Bierski, K. Malec, T. W. Przybyła, T. Hába

*Tomasz W. Przybyła a jeho flétna. Není pochyb, že je opravdu kouzelná, protože si ji vlastnoručně vyrobil.
Tak ještě, aby nebyla kouzelná!*

Kouzelná flétna - psychodrama?

Kromě toho, že je dílo šťastným spojením zábavy s vážnou náročností, byla a je Kouzelná flétna hádankou. V základních obrysech se nijak podstatně neliší od nesčetných pohádek jiných národů a dob, které jsou založeny na prastarém mýtu o konfliktu světla a tmy. V okolí Mozartovy Kouzelné flétny se to kouzelnými historkami a jejich vzájemnými vztahy jen hemžilo; jako příklad lze uvést Voltairova Tanise a Zaidu, kde je zkouška ohněm a vodou, Terrasonův román Sethos, v němž titulní hrdina bojuje s principem zla v podobě královny Daluky a podstupuje zkoušky mystérií. Jméno Sethos je pojátkem ke Geblerovu Thamosovi, což byla hra, k níž Mozart komponoval hudbu. Tento Sethos není ovšem princ, ale velekněz v Chrámu slunce. Mozartova hudba byla roku 1790 adaptována pro drama Lanassa berlínského dramatika Karla Plümickeho – obsahově je tu příbuznost se Slavností brahmínů Karla Friedricha Henslera a ta už nejspíš sloužila jako předloha ke kněžským scénám Kouzelné flétny. A tak se dostáváme k Wielandově Lulu aneb kouzelná flétna ze sbírky pohádek Dschinnistan a nakonec k opeře Oberon Paula Vranitzkyho. Vranitzky komponoval na libreto jistého Karla

Ludwiga Gieseckeho [toho si dobře pamatujme]; načerpali u Wielanda mnohé a uvedli dílo roku 1790 ve Frankfurtu, kde je zhlédl Mozart. Emanuel Schikaneder dílo uvedl ve svém divadle. Není pochyb, že bylo předlohou a bezprostředním impulzem ke Kouzelné flétně, k dílu, které strmí z masy svých předchůdců, předloh a příbuzných a všechny je přežilo, takže dnes se na zmíněné kusy vzpomíná už jen v souvislosti s Mozartovou operou. Protože to souvisí se zmíněnou hádankou, věnujme se krátce otázce, kdo z těch dvou [nebo tří] přišel na tu myšlenku? Většinou se tvrdí, že to byl Schikaneder, který dokonce musel překonávat jistý Mozartův odpor. To může souhlasit. Ve městě bylo lidové divadlo Karla Marinelliho, které dávalo veselohry a kouzelné kusy – silná konkurence, již bylo třeba překonat. Nejen vznik opery, nýbrž i její děj a samotnou ideu lze vysvětlit okolností, že Schikaneder byl nucen svůj úspěch rozvíjet a finančně se prosadit. Šlo totiž o peníze, tedy o udržení divadla, a peníze a ideje mívají, jak známo, těsné vztahy. V roce 1819 se objevil ve Vídni jistý Karl Ludwig Giesecke, dobrodruh, herec a vědec, a vznesl nárok na autorství Kouzelné flétny.

Giesecke, který udržoval úzké vztahy s Goethem, tvrdil, že je nejen autorem libreta, nýbrž že byl vůbec v té záležitosti vůdčím duchem. Mozart a Schikaneder [kteří už v té době byli oba mrtví, takže odporovat nemohli] prý pouze převedli Gieseckeho myšlenky do jevištní podoby. Schikanederovi přiznal pouze autorství dvou postav: Papagena a Papageny. Giesecke se opíral o skutečnost, že v době uvedení díla v Divadle na Vídeňce působil. Jeho tvrzení nemohla být potvrzena, ovšem ani vyvrácena – zvláště když jisté inkongruence textu a především logický „zlom“ děje by mohly na spoluúčast někoho dalšího ukazovat. Mnozí tvrdí, že Mozart zasahoval do psaní libreta a Schikaneder do komponování. Tak například Ignaz Franz Castelli ve svých memoárech píše: „Zemřelý basista Meyer mi vyprávěl, že duet, kde se Papageno a Papagena poprvé uvidí, komponoval Mozart zprvu zcela jinak, než ho nyní slyšíme. Oba totiž několikrát s údivem zvolali: „Papageno! Papagena!“ Když to Schikaneder slyšel, zavolal do orchestru: „Ty, Mozarte! To nic není, tady musí hudba víc vyjadřovat údiv. Oba na sebe nejdřív musí němě hledět, pak musí Papageno začít koktat Pa – papapa – pa – pa; Papagena to musí opakovat, až konečně oba vysloví celé jméno.“ Mozart se podle toho zařídil a duet musel být

vždy takto opakován.“ V pátek 30. září 1791 bylo v Divadle Na Vídeňce narváno k prasknutí. C. k. komorní skladatel Mozart ten večer „z úcty k milostivému a ctěnému publiku a z přátelství k autorovi kusu“ sám od klavíru dirigoval. Když dozněla předehra, zvedl se ze židle hudební skladatel Johann Schenk a v napjatém tichu, na nejvyšší míru rozrušený se prodral až k Mozartovi, uchopil jeho ruku a líbal ji, zatímco Mozart „diriguje dále pravačkou se na něho vlídně podíval a pohladil mu tvář“. Na jevišti se otevřela hora a v ní seděla na trůnu trpytivá vladačka s ledovým, zvonivým hlasem – Královna noci. Obecenstvo ani nedýchalo. Když ovšem první jednání skončilo, zůstalo publikum chladné, zdrženlivé a zaražené. Mozarta museli uklidňovat. Co se stalo? Diváci byli zmatení, protože právě byli konfrontováni s pověstným „zlomem“, změnou polarizace charakterů důležitých postav. Divák v podstatě očekával, že mu bude naznačeno, která z figur děje je pozitivní, aby se s ní mohl identifikovat. Tady ale vodili publikum za nos, cítilo se být podvedeno. Ve svém prvním výstupu líčí Královna noci své trápení v dojemném, působivém largettu a ukáže dokonce navzdory vznešlosti slabost, zoufalství matky, čímž vzbudí sympatie. Označí Tamina za hrdinu tím,

D. Sedláčková, K. Malec

že vyjmenuje jeho ctnosti („jsi nevinný, moudrý, ctnostný“). Také oznámí, kdo tu je padouch: Sarastro. Pak ovšem přijde mohutné finále prvního aktu – hold Sarastrovi, který díky své síle a jednoznačnosti nenechá nikoho na pochybách: tento Sarastro není žádný padouch, žádný netvor, nýbrž moudrý a spravedlivý vládce ideální říše. Tak komu má tedy divák vlastně věnovat své sympatie? Ke konci už publikum, zmámené hudbou a oslněné scénickou výpravou, bylo o poznání srdečnější, ale o úspěchu se hovořit nedalo. Diváci zpočátku skutečně kusu nerozuměli. Také Goethe [který byl Kouzelnou flétnou tak nadšený, že chtěl psát její druhý díl] to přiznával. Rozpačitost publika však brzy zmizela, když lidé pochopili, že jde o alegorické dílo. To nebylo v Mozartových časech zase nic tak neobvyklého. Společenská kritika se k alegorii utíkala, když raději nenavrhovala, jak by to mělo být, nýbrž ukazovala, jak to řeší v nějaké ideální vzdálené zemi, nejlépe „v Orientu“. Brzy se šířily nejrůznější výklady: Královna noci je Marie Terezie, Sarastro je Ignác Born nebo císař Leopold, Tamino císař Josef nebo lid, Pamina je utlačovaný lid, Monostatos církev. Alegorie nás přivádí k problematice svobodného zednářství. Toto hnutí se tehdy ocitlo v nemilosti. Mnozí dodnes věří,

že zednáři tu měli rozhodující vliv, že určovali ideu i děj opery v naději, že úspěšným dílem přispějí k popularizaci humanitních prvků zednářství. Zednářský charakter opery bývá dokládán takto:

prvků zednářství. Zednářský charakter opery bývá dokládán takto:

- Společenství „zasvěcených“ v opeře ztělesňuje cíle zednářství: humanitu, mravní očistu, dobročinnost.
- Kult božstev Osirida a Isidy zrcadlí na scéně zednářské rituály v jejich formě, ale především obsahově: výchovu člověka, kultivaci k nejvyšším ctnostem: moudrosti, kráse, síle.
- Prostředí [Orient, Egypt].
- Bohatá symbolika čísel, především symbolika čísla tři, které zaujímalo v zednářství klíčovou pozici: tři byly nehybné a tři pohyblivé klenoty, tři byly stupně symbolizované třemi sloupy. Tři jsou zmíněné principy. Tři mohutné akordy uvedou predehru, tři jsou královniny dámy a třikrát zasáhnou, tři jsou chlapani, kteří ukazují cestu, královna je ohlášena trojitým zahřměním a trojitým zvoláním, ona sama vystoupí třikrát, právě tak jako chlapani. Třikrát vystoupí Sarastro jako kněz a třikrát jako přítel, Chrám moudrosti jsou tři a třikrát zabuší Tamino na každou bránu; v Sarastrově říši vládou tři ctnosti,

pozouny třikrát zazní, aby ohlásily zkoušku. Tři nástroje hrají důležitou roli [flétna, Panova flétna a zvonkohra] a na každý z nich se zahraje třikrát. Také číslo 18 je důležité, a to nejen proto, že $3 \times 6 = 18$: Sarastrův doprovod má 18 osob, Sarastrův sbor je dlouhý 18 taktů a Sarastro nasadí 18krát ke zpěvu. Partitura předepisuje 18 dechových nástrojů, 18 akordů zazní během zkoušek. Sarastro se objevuje v 18. výstupu a jeho jméno je 18krát vysloveno a 18krát zazpíváno. Mozart, který byl, jak známo, zednář [jako Schikaneder, jako Giesecke a jako skoro každý], byl zasvěcen v 18. stupni. Ano, je nepochybné, že je to zednářská opera, ano, zednáři se nepřímý podíleli na její ideové výbavě. Ne snad proto, že by propadli panice, že jejich velmistr Ignác Born umírá, nýbrž proto, že někteří z nich, především Josef von Bauernfeld, spolufinancovali Schikanederovo divadlo a umožnili jeho přestavbu. Tím divadlo získalo kapacitu pro tisíc diváků. To už je dostatečný důvod, aby se na oplátku pro hnutí něco udělalo.

*Michal Jurka, Opera PLUS
redakčně upraveno*

D. Grycz, W. Michałek, E. Kus

D. Sedláčková, K. Malec, T. W. Przybyla

B. Vidomská, M. Slowiková, M. Zahnašová, E. Adamovská, N. Skarková

Šéf obchodu a marketingu Kateřina Mertha

Šéf jevištního provozu Roman Sekula

Šéf provozu světla a zvuku Vladimír Rybář

Vedoucí dekorační dílny Kristina Libosková

Vedoucí krejčovny Karin Kohutková

Vedoucí vlásenkárny Šárka Szeligová

Vedoucí rekvizitárny Josef Kurek

Vedoucí garderoby Jana Černá

Světla Robert Kurkiewicz / Dariusz Molicki / Roman Mračna

Zvuk Dominik Malyjurek / Vojtěch Chobot / František Ferenc

Vlásenky Zdeňka Pánisová

Rekvizity Ivana Kolondrová

Garderoba Monika Minarzová

Jevištní technika Jiří Ponča / Jiří Gebhart

Roman Szarowski / Jindřich Tesarczyk

Redakce programu Alice Olmová

Jazyková korektura Martina Bojdová

Foto Miroslav Pawelek / Karin Dziadková

Grafický zlom Iva Lupková

Tisk Infiniti Art, s r. o., Český Těšín

Nositel autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s., Krátkého 143/1, 190 03 Praha 9 – Vysočany

Požíování zvukových nebo zvukově obrazových záznamů je zakázáno

Inscenace vznikla za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky a města Český Těšín

KVĚTINKA
Darkovka M. R.

TĚŠÍNSKÉ DIVADLO ČESKÝ TĚŠÍN

Ostravská 67, 737 35 Český Těšín

tel.: +420 558 746 022/23

e-mail: obchodni@tdivadlo.cz

www.tdivadlo.cz

VSTUPENKY, PŘEDPLATNÉ, DÁRKOVÉ KARTY

Informační centrum a pokladna TD

náměstí ČSA 1222/10, Český Těšín

nebo hodinu před představením v TD

Č E Š K Ý T Ě Š Í N

Moravskoslezský
kraj

Príspevková organizace
Moravskoslezského kraje

